

Kapitola 1

Hořkost zakázaného ovoce

Při největší snaze si nemohu vzpomenout na okamžik, kdy se poprvé v mém životě mých dětských rtíků dotklo pivo. Z nejtělejšího věku se mi vybavuje barevný svět sledovaný z perspektivy sportovního kočárku, rozverný kříženec Punťa a, prastrýc Inocenc, jehož vizáž zdeformoval tyfus prodělaný za První Světové Války, zoufalý útěk před lékařským personálem ušního oddělení, či pád z holičského křesla. Avšak památný milník v životě, jehož datum mělo být přesně zaznamenáno, mi stále uniká. Snad by mohly pomoci moderní metody hypnózy a psychoanalýzy.

Jeden z obrazů mého ranného pivařství však vidím před sebou kdykoliv naprosto přesně. Onoho dne, na jaře 1966, jsme se měli s mými rodiči dostavit na ostravskou Novou Radnici na akci vítání nových občánků u příležitosti narození mé mladší sestry. Před touto velkou událostí se konal u nás doma slavnostní oběd, který byl zakončen kompotem z údajných "vietnamských bílých jahod" (od oné doby jsem se s touto pochutinou nikde nesetkal) a kónickou lahví piva, ze které mi rodiče dali "líznout". Najisto však vím, že to nebylo poprvé.

Jelikož moje rodina měla čistý česko-slovenský původ, byl dobový "lahváč" častým hostem naší chladničky CALEX, stejně jako každodenně prostřeného stolu. V mém o něco pokročilejším věku, kdy jsem již navštěvoval mateřskou školu (kde bohužel pivo na jídelníčku chybělo a bylo nahrazováno odporně horkým mlékem s ještě odpornějším hrubým škraloupem) mi byla doma přidělena štamgastská pivní sklenička – decovka s obrázkem nezbedného skřítky Křemílka, ze které mi bylo při rodinných nedělních obědech dovoleno popíjet společně s dospělými příslušný mok. Dlužno říci, že v jsem v té době nikdy nepožádal o přídavek ani jsem necítil žádné příznaky opilosti. Můj otec – vyučený provozní chemik a absolvent chemické průmyslovky – věděl o pivu něco z dob své studentské praxe. Kdysi se dokonce pokoušel o výrobu tmavého ležáku přímo v prostorách našeho bytu, ale zřejmě se experiment nezdařil, neboť své chválihodné pokusy již nikdy neopakoval. Nicméně právě od něj jsem čerpal své první informace o tomto bohulibém oboru lidské činnosti. Už v předškolním věku jsem znal značku PILSNER URQUELL, o níž jsem věděl, že je nejslavnějším pivem na světě (v šedesátých letech bylo lepší skoro úplně všechno).

Rovněž mi otec zasvěceně vyprávěl, jak je kvalita vody důležitá pro pivovarskou výrobu a že blízko Ostravy se staví nový pivovar přímo u zdroje vody podobného chemického složení jako v Plzni. Samozřejmě, že měl na mysli tenkrát vznikající pivovar RADEGAST, který se stal na dlouhou dobu kultovním objektem moravského pivního patriotismu, neboť byl v oné době jedním z mála pitelných piv na Moravě. Tenkrát jsem pochopitelně neregistroval, že díky socialistickému plánování byly současně uzavřeny dva jiné pivovary v regionu – tradiční Hukvaldy a novojičínská Loučka, které již před mnoha lety padly za oběť novému gigantu. Stejně neblahý osud potkal i provozovnu v Jindřichově ve Slezsku. I po změně režimu byly všechny snahy o znovuoživení těchto pivovarů marné..

S mou pivní pamětí je neoddelitelně spjata postava paní Pelikánové, což byla naše sousedka z přízemí. Měla syna přibližně v mém věku a byla rozvedená. Žila tenkrát s nějakým urostlým šoférem dálkové přepravy, který však byl často na služebních cestách, a tak občasně mužské návštěvy v jejich bytě bývaly silným větrem na větrné mlýny aktivních klepen v našem bydlišti. Paní Pelikánová byla povoláním servírka a pracovala v pivnici hotelu Polský dům, který se nalézal hned přes ulici od našeho domu. Čepovali tam v té době Plzeňský Prazdroj a já, když jsem dovršil věku zhruba šesti let, můj otec usoudil, že již udržím ve svých subtilních ručičkách litrový skleněný džbán a zaúkoloval mne čestnou nedělní povinností chodit v poledne k paní Pelikánové pro pivo. Nikdy neopoměl připojit instrukci ať ze džbánu piva neupíjím a pak už mne jen z okna kuchyně sledoval, kterak disciplinovaně přecházím již tehdy poměrně frekventovanou Poděbradovu ulici školácky se na chodníku rozhlížeje vlevo i vpravo. Později mne napadlo, že tento dozor byl naprosto zbytečný, neboť potenciální automobil, který by mne ve vozovce porazil nebo přímo přejel, nebylo z otcova stanoviště nikterak

ovlivnit v rychlosti ani směru. Když mi paní sousedka dotočila džbánek a já zaplatil příslušný obnos, nastal pro mne nejhezčí a nejvzrušivější moment týdne. Po vykročení ze suterénního výčepu, ještě před samotným východem z pivnice, jsem se pár cenných vteřin nalézal na jakémsi "slepém bodu", kdy jsem již nebyl v zorném úhlu paní Pelikánové a hostů restaurace a přitom jsem ještě nevstoupil do teritoria sledovaného mým ostražitým otcem. V tom momentu jsem jemně naklonil vrchovatý džbánek k ústům a několikrát obřadně usrknul kultovního nápoje. Po několika úspěšných pokusech jsem již přesně věděl, kterak se fortelně, pomocí synchronizované práci jazyka a rtů vyhnout poněkud abstraktně chutnající pěně a dostat se přímo k inkriminovanému moku. V těchto okamžicích jsem se nejen podvědomě ocital za jakousi pomyslnou, leč pevnou hranicí ve světě dospělých, ale zažíval jsem i zvláštní pocit sounáležitosti s přírodou a dílčího bodu ve věčném hledání smyslu lidské existence. Po akci jsem si nikdy neopomněl otřít rty a bradu od možné pěny a můj otec nikdy nic nepoznal. Jestliže jsem někdy náhodou upil více a hladina přineseného piva nedosahovala rysky, otec si zřejmě při své vrozené toleranci řekl, že paní Pelikánová musí z něčeho žít nebo mlčky přešel domnělý incident, který je bezesporu generačně dědičný.

Dle jistých vědeckých studií (podobné výzkumy bych si osobně velice rád přál provádět) se kvalita vztahu dítěte k pivu radikálně mění ve věku asi osmi let. I má vyvíjející se osobnost byla důkazem oprávněnosti těchto definic. Zhruba ve druhé třídě základní školy mi pivo začínalo povážlivě hořknout. Zatímco v předškolním věku jsem si přes překážky fyzikálních a ústavních zákonů dokázal onen produkt dost dobře představit jako nápoj k uhašení žízně, později jsem po několik let považoval pivo za jakousi zbytečnou nadhodnotu v lidském jídelníčku. Rodinné tradice jsem nechtěl nabourávat, proto jsem i nadále při nedělních obědech pivo konzumoval, připadalo mi však velice pelyňkové a dokonce mi při pití naskakovala husí kůže. Sklenička s Křemílkem povážlivě vysychala a mým pitným režimem tenkrát vládly odporně sladké, lepkavé limonády a kofoly. Z hlediska mého zdraví jsem je naštěstí konzumoval povětšinou v láhvovéch verzích, neboť o hodně později jsem se dozvěděl, že limit obsahu hliníku v sudových limonádách býval překročen až padesátkrát (zatímco v sudových pivech jen asi dvakrát) a jistě by mne i mou rodinu mrzelo, že díky Alzheimerově chorobě bych se třeba nikdy nenaučil číst a nepoznával své bližní. Na tomto místě chci tvrdě argumentovat proti všem vyvrhelům, kteří by se pokoušeli tvrdit, že limonáda je obecně zdravější než pivo. Prostý laboratorní pokus, ve kterém by testovaná osoba A (bylo by nehumánní používat jakékoliv laboratorní zvíře) v jistém, pohodovém časovém limitu vypila deset pülitrů například desetistupňového piva a osoba B stejné množství sudové limonády, by hravě dokázal absurditu takovéto pošetilé teorie. Věřu bych nechtěl být nešťastnou osobou B. Pivo snad způsobuje dočasnou opilost, nikdy však akutní či permanentní zasvinění organismu.

Jak jsem se tedy já – dle statistik normálně se vyvíjející dítě dostal ze svého nasládlého úletu zpět na pravou věc? Jednu ze zásluh na tom má benevolentní československý zákon o prodeji alkoholických nápojů z roku 1960. Ten nejen umožňoval konzumaci osmistupňového piva na většině pracovišť, ale hlavně z věkového omezení volného prodeje alkoholu v uzavřeném balení výslovně vyňal prodej lahvového piva libovolné stupňovitosti v potravinářských obchodech. Začínající pivař jakéhokoliv stáří si tehdy tedy teoreticky i prakticky mohl zakoupit svůj cvičný lahváč v kterékoliv samoobsluze a na neveřejném místě se těšit z jeho obsahu. Já však i v pokročilém předpubertálním věku tomuto lákadlu, stejně jako v onom věku nezbytné kuřácké praxi, dlouho zatvrzele odolával. Změna naštěstí nastala, když jsem se stal ve věku čtrnácti let řádným studentem ostravské Konzervatoře. Zatímco v budově základní školy se chmelový mok takřka vůbec nevyskytoval, v prostorách uměleckého učiliště jsem na něj a zejména na entuziastické členy jeho fan-klubu narážel téměř na každém kroku. Můj profesor kompozice Podešva se svým monstrózním břichem měl vizáž dobře prokádaného pivaře a též si během dlouhých vyučovacích hodin tohoto vlasteneckého nápoje hojně dopřával a dokonce jím, k mému tehdejšímu zděšení pramenícímu z mladistvé nevědomosti, zapíjel i lékařsky předepsané prášky. Občas některého ze svých mladších studentů (tedy i mne) poslal z pověstnou rozměrnou kabelou do blízkého obchodu "výkup lahví" pro pár kusů inspirativních lahváčů, neboť jako mezinárodně uznávaný skladatel symfonické hudby potřeboval svou invenci z něčeho čerpat. Naším tehdejším úkolem nebylo tehdy jen přinést požadovaný proviant v neporušeném stavu žíznivému pedagogovi, nýbrž se umně vyhnout i případným kontrolám ze strany ředitele a některých pedantských členů profesorského sboru. Láhve v kabele nesměly o se-be vzájemně

cinkat a v případě odhalení jsme byli povinni mít ve svém repertoáru řadu kvalitních výmluv (pan profesor i ve své výuce ostře rozlišoval výmluvy kvalitní a blbě). Došlo-li přece jen někdy ke konfrontaci externího pedagoga s představiteli vedení školy, profesor Podešva sofisticky polemizoval z příslušným článkem školního řádu, že je dle něj zakázáno konzumovat alkohol pouze na půdě školy, zatímco jeho učebna se nachází ve druhém patře. Díky svému učiteli hlavního oboru jsem se nenaučil pouze základům dodekafonické a seriální kompoziční techniky, ale také, ve svém mladistvém věku, jsem vstřelil jedny ze svých prvních vědomostí o opavském Zlatovaru a litovelské černé desítce.

I ve třídě jen o rok starší spolužák Kučera občas usínil při kolektivní výuce a o přestávkách se našim společným alkoholoholdujícím spolužačkám hrdě svěfoval kolik zase piv minulou noc urazil. O čtyři roky starší kolega Pazderný, který nastoupil do prvního ročníku Státní Konzervatoře po řádném vyučení, za celých šest let studia pořádně nevystřízlivěl a ve vyučovacích hodinách z jeho věčně rozemátých úst vanul svěží sladový vánek. Dle dobové anekdoty jediný rozdíl mezi ním a V.I. Leninem byl ten, že Lenin je věčně živý a Pazderný věčně mrtvý. Stejně i tak mému vrstevníkovi – studentovi houslí Haškovi uspokojivě rostl vnější žaludek, neboť tento nadějný mladý pivař, často i na úkor školní docházky, poctivě trénoval ve známé pivnici “U Boříka”. Ve studijních oborech už sice nedosahoval takových skvělých výsledků, ale stejně jako z ostatních tehdejších pijáků z něj vyzářoval vnitřní klid a pozitivní energie.

Následující silně motivující příklady ze svého blízkého okolí, jsem si i já jednoho teplého květnového dne roku 1977 zakoupil v místní samoobsluze láhev světlého desetistupňového piva, kterou jsem sám (i když stále s určitou nedůvěrou) vyprázdnil doma ke studené večeři. I takřka mikroskopický obsah alkoholu mi trochu zamotal hlavu, ale základ dalšího sebezdokonalování byl nepochybně položen. Od té doby se v naší rodinné ledničce občas vyskytlo i “mé pivo”, které v oné době stálo 2.70 i s lahví a já si po krátkém tréninku a poněkud absurdním experimentování s nealkoholickým Pitem počal na onen kultovní produkt přivykat.

O rok později mi otec na rodinné dovolené v jihočeských Slavonicích dokonce zakoupil v restauraci k obědu malé pivo. Byl to zřejmě třeboňský REGENT, ale pro mne tato první reálná hospodská zkušenost znamenala další mezník na cestě do světa plnoletých a plnoprávných občanů. Mé další hospodské degustace v mém věku 16 – 17 let však nebyly vždy tak hladké. Přestože jsem si mohl v obchodě volně pivo koupit, v pohostinských zařízeních mi často dělal personál problémy a požadoval předložení občanského průkazu. I tak jsem však našel pár ostravských hospod, kde mi, jako oficiálnímu mladistvému, pivo natočili. Takový vrchní býval tenkrát pro mne hrdinou a pracovníkem charity v jedné osobě, neboť riskoval (ikdyž většinou nevědomě) pokutu ve výši 500 korun, aby mi, nadšenému pivařskému elévovi, udělal radost.

Ačkoliv zapálená cigareta nebo plná injekční stříkačka v ruce pro mne nikdy neznamenal symboly dospělosti, orosený půllitr s pěnou se mi tenkrát stal pomyslnou vstupenkou do široké nadnárodní komunity šťastných pivních konzumentů. Pivo jsem zpočátku veřejně pil, abych vypadal starší, posléze abych dosáhl toho správného “vychlastaného” tónu svého pomutačního hlasu a uplatnil se i jako zpěvák v rockové kapele, později konečně proto, že mi zachutnalo a postupně jsem stírádal nové a nové informace o jeho pozitivním přínosu pro lidský organismus. Celou tuto etapu mého života tak mohu trefně nazvat hořkostí zakázaného ovoce.

(vtip “škola hrou”)